

Марина Вікторівна БОРОВИК

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
просп. Леніна, 9а, м. Харків, 61166, Україна,
E-mail: borovik.marina@gmail.com
Телефон: +380506925673

**ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА НАКОПИЧУВАЛЬНОЮ
БАЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ**

Боровик, М. В. Оцінювання результатів навчання за накопичувальною бально-рейтинговою системою [Текст] / Марина Вікторівна Боровик // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 2. – С. 222-227. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті розглянуто сутність накопичувальної бально-рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів, впроваджені у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця замість дванадцятибальної, яка застосовувалася у вищі останніми роками. При написанні статті використовувалися такі наукові методи, як аналіз, синтез, спостереження, узагальнення та інші. Проведено аналіз оцінювання результатів навчання студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» на прикладі навчальної дисципліни «Організація виробництва». Розглянуто мету її вивчення та наведено професійні компетентності, які отримують студенти, такі, як, наприклад, здатність розуміти принципи та методи раціональної організації виробничого процесу. Оцінювання рівня сформованості компетентностей з навчальної дисципліни проводиться на основі розробленої технологічної карти накопичувальних балів. Проаналізовано порядок розподілу балів, які може отримати студент за видами робіт, формами та методами навчання за кожною темою, яка передбачена навчальним планом дисципліни, або за тижнями навчання. Визначено переваги та недоліки оцінювання результатів навчання за накопичувальною бально-рейтинговою системою у зіставленні з дванадцятибальною шкалою. Розглянуто пропозиції щодо вдосконалення цієї системи. Використання накопичувальної бально-рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів замість дванадцятибальної, незважаючи на певні недоліки, дозволить більш комплексно оцінити рівень підготовки студентів з навчальних дисциплін та рівень їх професійної компетентності. Вона може бути рекомендована для впровадження у вищі навчальні заклади України. Єдиний підхід до оцінювання знань та якості навчальної роботи студентів сприятиме подальшому розвитку кредитно-модульної системи в межах Болонського процесу та підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: система оцінювання; накопичувальна бально-рейтингова система; дванадцятибальна шкала оцінювання.

Марина Викторовна БОРОВИК

**ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ ОБУЧЕНИЯ ПО НАКОПИТЕЛЬНОЙ
БАЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЙ СИСТЕМЕ**

Аннотация

В статье рассмотрена сущность накопительной бально-рейтинговой системы оценивания результатов обучения студентов, внедренной в Харьковском национальном экономическом университете им. С. Кузнеця вместо двенадцатибалльной, применявшейся в вузе в последние годы. При написании статьи использовались такие научные методы, как анализ, синтез, наблюдение, обобщение и др. Проведен анализ оценивания результатов обучения студентов направления подготовки «Экономика предприятия» Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця по накопительной бально-рейтинговой системе на примере учебной дисциплины «Организация

производства». Рассмотрена цель изучения учебной дисциплины и приведены профессиональные компетентности, которые получают студенты после ее изучения, такие, как, например, способность понимать принципы и методы рациональной организации производственного процесса. Оценка уровня сформированности компетенций по дисциплине проводится на основе разработанной технологической карты накопления баллов. Рассмотрен порядок их распределения, которые может получить студент по видам работ, формам и методами обучения по каждой теме, предусмотренной учебным планом дисциплины или неделями обучения. Определены преимущества и недостатки оценки результатов по накопительной балльно-рейтинговой системе по сравнению с двенадцатибалльной шкалой. Рассмотрены предложения по ее совершенствованию. Внедрение накопительной балльно-рейтинговой системы оценивания результатов обучения студентов, вместо двенадцатибалльной, несмотря на определенные недостатки, позволит более комплексно оценить уровень подготовки студентов по учебным дисциплинам и их профессиональной компетентности. Она может быть рекомендована для использования в высших учебных заведениях Украины. Единый подход к оценке знаний и качеству учебной работы студентов будет способствовать дальнейшему развитию кредитно-модульной системы в рамках Болонского процесса и повышению качества подготовки будущих специалистов.

Ключевые слова: система оценивания; накопительная балльно-рейтинговая система; балльная шкала оценивания.

Maryna Victorivna BOROVYK

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Economy of Enterprise and Management,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Lenin ave., 9av, Kharkiv, 61166, Ukraine
E-mail: borovik.marina@gmail.com
Phone: +380506925673

ASSESSMENT OF LEARNING ACCORDING TO CUMULATIVE POINT-RATING SYSTEM

Abstract

The article considers the nature of the cumulative point-rating system of evaluation of learning of students which has been used at Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets instead of 12-point system, which has been used at the university in recent years. In the article the following scientific methods as analysis, synthesis, monitoring, summarizing and others have been used.

The analysis of the assessment of learning of students of the specialty "Economy of enterprise" on the example of discipline "Organization of production" has been carried out. It has been considered the purpose of the study and given the professional competencies that students receive, such as, for example, the ability to understand the principles and methods of rational organization of the production process. Assessment of competence formation of discipline is based on the technological map of cumulative scores. The analysis procedure for the distribution of points that a student can get by works, forms and methods of study for each subject, which provides curriculum subjects or weeks of training. Advantages and disadvantages of evaluation of learning according to cumulative point-rating system in comparison with 12-point system are defined. The proposals to improve the system are considered. Use of cumulative point-rating system instead of 12-point system, despite some disadvantages, will more comprehensively assess the level of students concerning various academic disciplines and their level of professional competence. It can be recommended for implementation in higher education establishments of Ukraine. Unified approach to the assessment of knowledge and quality of training students will contribute to further development of credit-modular system within the Bologna process and improvement of training of future professionals.

Keywords: system assessment; cumulative point-rating system; 12-point system of evaluation.

JEL classification: A20, A22

Вступ

З 2013 року в Харківському національному економічному університеті впроваджено оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною балльно-рейтинговою системою. Вона є основним елементом управління навчальним процесом і призначена для регулярного оцінювання якості його результатів. Накопичувальну балльно-рейтингову систему започаткували в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця для удосконалення оцінювання результатів навчання замість

дванадцятибальної, яка застосовувалася в ХНЕУ останнім часом. Її введення проводилося з метою комплексної оцінки результатів навчальної діяльності студентів при засвоєнні усіх освітньо-професійних програм Галузевого стандарту освіти, що реалізуються у вищевказаному закладі.

Досвід багатьох країн, які використовують у навчальному процесі накопичувальну систему оцінювання результатів навчання студентів, свідчить про те, що ця система має певні переваги відносно бальної системи оцінювання. Однак єдиного шаблону, за яким воно може здійснюватися, не існує. Кожен вищий навчальний заклад має долучитися до формування нової системи оцінювання результатів навчання студентів, ураховуючи специфіку навчальних дисциплін, традиції та досвід.

Проведемо аналіз результатів упровадження оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою на прикладі окремої дисципліни та визначимо її переваги у зіставленні з дванадцятибальною шкалою.

Головною метою цієї роботи є проведення аналізу оцінювання результатів навчання студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» за накопичувальною бально-рейтинговою системою, впровадженою в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця, на прикладі навчальної дисципліни «Організація виробництва» і визначення переваг та недоліків у зіставленні з дванадцятибальною шкалою.

Навчальна дисципліна «Організація виробництва» належить до циклу професійно орієнтованих дисциплін галузі знань «Економіка і підприємництво» та розрахована для бакалаврів з напрямку підготовки «Економіка підприємства». Вона є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних робітникам економічних підрозділів підприємств незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання [1].

Метою дисципліни «Організація виробництва» є формування теоретичних знань і навичок з раціональної організації виробництва та використання методів підвищення результативності виробничих систем промислового підприємства.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

До професійних компетентностей, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни «Організація виробництва», можна зарахувати: здатність розуміти принципи та методи раціональної організації виробничого процесу, основи організаційного забезпечення виробничого процесу тощо [2, 3]. Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни «Організація виробництва», та їх складові наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни «Організація виробництва»

Назва компетентності	Складові компетентності
Розуміти принципи та методи раціональної організації виробничого процесу	Визначити основні елементи системної концепції організації виробництва
	Організувати трудові процеси на виробництві
	Побудувати оптимальну виробничу структуру підприємства з урахуванням галузевих особливостей
	Організувати виробничий процес на підприємстві та розрахувати його тривалість
Розуміти основи організаційного забезпечення виробничого процесу	Раціонально організувати роботу допоміжних господарств підприємства
	Визначити потреби підприємства в послугах обслуговуючих господарств
	Визначити та обґрунтувати різні форми і методи організації виробництва на підприємстві
	Оцінювати якість та конкурентоспроможність продукції
	Обґрунтувати можливості переходу підприємства на випуск нової продукції.

Перелік професійних компетентностей та їх складових сформовано відповідно до Національної рамки кваліфікацій України [4].

Загальна кількість годин на вивчення дисципліни «Організація виробництва» складає 180 або 5 кредитів ECTS. Навчальна дисципліна викладається протягом 17 тижнів для студентів 3 курсу у V

семестрі.

Оцінювання студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва» відбувається за результатами двох змістових модулів та екзамену. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва» виконується на основі розробленого комплексу засобів діагностики [5].

Для оцінювання рівня сформованості компетентностей з навчальної дисципліни «Організація виробництва» розроблено технологічну карту накопичувальних балів (відповідно до «Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою», розробленого у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця).

У технологічній карті накопичувальних балів наведено завдання, обов'язкові для виконання, та форми їх контролю. При проведенні оцінювання рівня сформованості компетентностей з навчальної дисципліни враховується як аудиторна, так і самостійна робота студентів, зокрема робота на лекції, активна участь у опрацюванні практичних завдань та їх результати, а також виконання студентом самостійної роботи. За кожною формою навчання наводиться кількість балів, яку студент може отримати. Також у технологічній карті накопичувальних балів наводиться їх розподіл за формами та методами навчання за кожною темою, яка передбачена навчальним планом дисципліни, та за тижнями навчання. Тобто, кожен студент має змогу контролювати процес отримання балів за кожною темою або тижнем навчання.

Загальна кількість балів, які студенти можуть накопичувати за результатами вивчення дисципліни, складають 100. Протягом семестру студенти можуть отримати максимально 60 балів (30 балів за перший та 30 балів за другий змістовий модуль), а також 40 балів за результатами іспиту (підсумковий контроль).

Студент не допускається до складання іспиту з навчальної дисципліни, якщо кількість балів, одержаних за результатами успішності під час поточного та модульного контролю впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів.

Екзаменаційний білет з навчальної дисципліни «Організація виробництва» складається з п'яти завдань різного рівня складності. Це завдання стереотипного, діагностичного та евристичного характеру. До кожного екзаменаційного білету розроблено критерії оцінювання. Виконання кожного завдання оцінюється залежно від рівня його складності. Алгоритм вирішення кожного з п'яти завдань передбачає окремі етапи, котрі відповідно до складності та трудомісткості оцінюються окремо. Загальна кількість балів за виконання екзаменаційних завдань розподіляється наступним чином: перше завдання (стереотипне) – 3 бали; друге (стереотипне) – 5 балів; третє (діагностичне) – 7 балів; четверте (евристичне) – 10 балів; п'яте (евристичне) – 15 балів. Підсумкова оцінка за екзамен складається з суми балів за виконання всіх завдань. Повна кількість балів ставиться за умови наявності відповідних формул з поясненням усіх складових елементів, арифметичну точність розрахунку та охайність оформлення результатів. Максимальна кількість балів, які студент може отримати за результатами іспиту, складає 40.

Розглянемо результати оцінювання навчання студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця з навчальної дисципліни «Організація виробництва» за накопичувальною бально-рейтинговою системою (табл. 2).

Таблиця 2. Аналіз результатів оцінювання навчання студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва»

Сума балів	За дванадцяти-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка ECTS	Кількість студентів	Структура, %
90-100	11-12	Відмінно	A	6	7,0
82-89	10	Добре	B	15	17,4
74-81	7-9		C	23	26,7
64-73	6	Задовільно	D	21	24,4
60-63	4-5		E	11	12,8
35-59	3	Незадовільно	FX	8	9,3
1-34	1-2		F	2	2,3
				86	100

Як видно з даних, наведених у таблиці, до групи «А» (за шкалою ECTS) належить 7 % студентів, що отримали за результатами навчання від 90 до 100 балів. Це «відмінно» за національною шкалою. Загалом оцінку «добре» отримали 44,1 % студентів. Значною є кількість студентів, які отримали

задовільний результат (37,2 %). Це пов'язано перш за все з переходом на накопичувальну бально-рейтингову систему, до якої студенти ще не адаптувалися, а також з низьким рівнем мотивації до навчання. Студенти, які отримали від 1 до 34 балів, або оцінку «F» за шкалою ECTS, тобто не отримали протягом семестру та за результатами іспиту більшої кількості балів (або не з'явилися на іспит), дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академічної заборгованості за встановленими в університеті правилами.

Накопичувальна бально-рейтингова система оцінювання результатів навчання студентів має певні переваги та недоліки порівняно з дванадцятибальною шкалою.

Студенти мають можливість контролювати накопичені бали та збільшувати їх кількість, виконуючи додаткові завдання. Завдання, які повинні виконати студенти протягом вивчення навчальної дисципліни, оцінюються залежно від їх кількості, рівня складності, нестандартності, креативності виконання за відповідною шкалою, що пропорційно збільшується. Це дозволяє оцінювати результати навчання більш об'єктивно.

Студенти накопичують бали за кожен здобуток, зроблений в університеті, як-от лекційне чи практичне заняття, самостійна робота, участь у конференціях або написання статей за проблематикою дисципліни. За кожним отриманим балом стоїть відповідна кількість виконаних завдань, що формують професійні компетентності майбутніх спеціалістів.

До недоліків накопичувальної бально-рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів з навчальної дисципліни «Організація виробництва» можна зарахувати значну трудомісткість робіт, пов'язаних з розробкою критеріїв оцінювання кожного завдання та доведення їх до відома студентів. Технічні труднощі виникають при фіксації та підрахунку балів, які отримали студенти протягом певного періоду та інформування про результати оцінки рівня сформованості компетенцій з навчальної дисципліни, тобто про кількість отриманих балів. Також як недолік оцінюємо відсутність можливості внесення змін до технологічної карти накопичувальних балів протягом періоду вивчення дисципліни.

У технологічній карті накопичувальних балів не передбачена можливість їх отримання за виконання додаткових завдань, як, наприклад, участь в олімпіадах, конференціях, конкурсах наукових робіт тощо.

Пропонується окремо враховувати можливість їх виконання, тобто в технологічній карті накопичувальних балів виділити блок додаткових робіт та форм контролю їх виконання та максимальну кількість балів, які можна за це отримати. Це дозволить активізувати роботу студентів та заохочувати найбільш здібних.

Також необхідно розглянути можливість урахувати результати виконання додаткових робіт як результати іспиту, а студенти повинні мати можливість отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни за результатами поточного контролю, тобто без екзамену.

Для студентів, які з поважних причин (наприклад, через хворобу), не мали можливості бути присутніми на лекційних та/або практичних заняттях та проявити себе при роботі на лекції або взяти активну участь у виконанні практичних завдань, необхідно передбачити інші форми контролю рівня сформованості компетенцій та обов'язково навести їх у технологічній карті накопичувальних балів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, можна сказати, що впровадження бально-рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів замість дванадцятибальної, незважаючи на певні недоліки, дозволить більш комплексно оцінити рівень підготовки студентів з навчальних дисциплін та їх професійної компетентності.

Упровадження зазначеної системи замість традиційної дозволить студентам: більш ефективно організувати та контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу; контролювати стан виконання навчальних завдань; оцінювати результати своєї аудиторної та самостійної роботи; контролювати процес отримання балів за кожною темою або тижнем навчання; визначати та за необхідності підвищувати рівень своєї активності при вивченні дисципліни; приймати рішення щодо виконання додаткових завдань для поглибленого вивчення дисципліни; отримувати об'єктивні показники рівня сформованості компетенцій за окремими змістовими модулями навчальної дисципліни; прогнозувати підсумкову оцінку тощо.

Для викладачів упровадження бально-рейтингової системи замість дванадцятибальної дозволить: за необхідності підвищувати рівень складності виконання завдань; контролювати якість їх виконання; більш раціонально планувати та своєчасно вносити зміни в організацію навчального процесу за результатами поточного контролю рівня сформованості компетенцій з навчальної дисципліни; точно та об'єктивно оцінювати рівень цієї сформованості тощо.

Для стимулювання навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів та встановлення рівня їхніх знань необхідно використовувати єдину ефективну систему оцінювання. Замість дванадцятибальної або інших систем, які сьогодні використовуються при проведенні оцінювання рівня знань студентів, може бути запропонована накопичувальна бально-рейтингова система. Але

вона не повинна бути уніфікованою, при її побудові необхідно враховувати досвід та традиції вузів, а також специфіку викладання окремих навчальних дисциплін.

Незважаючи на деякі недоліки та складність упровадження і сприйняття накопичувальної бально-рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів вона може бути рекомендована для використання у вищих навчальних закладах України. Єдина система оцінювання знань та якості навчальної роботи студентів сприятиме подальшому розвитку кредитно-модульної системи в межах Болонського процесу та підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців.

Список літератури

1. Афанасьєв, М. В. Робоча програма навчальної дисципліни «Організація виробництва» для студентів напряму підготовки «Економіка підприємства» всіх форм навчання [Текст] / М. В. Афанасьєв, М. В. Боровик, Л. В. Зубкова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 52 с.
2. Компетентнісний підхід у побудові навчальної програми за спеціальністю «Економіка підприємства» [Текст] : навчально-методичний посібник / [М. В. Афанасьєв, М. В. Боровик, І. В. Гонтарєва та ін.]. – Х. ВД «ІНЖЕК», 2013. – 392 с.
3. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку [Текст] : монографія / [В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарєва та ін.]. – Х. ВД «ІНЖЕК», 2013. – 152 с.
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
5. Економіка підприємства. Збірник засобів діагностики [Текст] : навчально-практичний посібник / [М. В. Афанасьєв, М. В. Боровик, І. Я. Іпполітова та ін.]. – Х. ВД «ІНЖЕК», 2013. – 112 с.

References

1. Afanas'ev, N. V., Borovik, M. V., Zubkov, L. (2008). Work Program Discipline "Organization of production " for the students specialty "Business Economics". Kharkov: KNEU.
2. Afanasiev, M. V., Borovik, M. V., Gontareva, I. (2013). Competence approach in building a training program in "Business Economics". Kharkiv : ID " INZHEK ".
3. Ponomarenko, V. S., Afanasyev, M., Gontareva, I. V. et al. (2013). Economics Company : competence and effectiveness of development. Kharkiv.: ID " INZHEK ".
4. Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011 № 1341 "On Approval of the National Qualifications Framework". (2011). Retrieved April 15, 2014, from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
5. Afanasiev, M. V., Borovik, M. V., Ippolitova, I. et al. (2013). Economics of Enterprise . Collection of diagnostic tools : educational and practical guide. Kharkiv : ID " INZHEK ".

Стаття надійшла до редакції 27.03.2014 р.